

Zariç, Mahfuz, “Abdülhak Şinasi Hisar'ın Şairliği ve Şiirleri”, Hece, S. 209, s. 151-157.	Ankara 2014
--	------------------------

Abdülhak Şinasi Hisar'ın Şairliği ve Şiirleri

Dr. Mahfuz ZARİÇ

Romanları, anı/denemeleri, biyografik eserleri ve eleştiri yazıları ile tanınan, modernist romanın köşe taşlarından Cumhuriyet Dönemi yazarı Abdülhak Şinasi Hisar, eserlerinde şiir ve şair konularına da değinmiştir. Yazarın ilk edebî ürünleri de dergi sayfalarında unutulmuş, sayıları on beşe varan şiirleridir.

Kendisine isim olarak babası tarafından iki şairin isimleri seçilmiş olan Abdülhak Şinasi, eserlerinde kişilikleri, hayat hikâyeleri veya şiirleri münasebetiyle bazı şairlere ayrı bir önem vermiştir. Hisar, modern şiirin iki büyük şairi Ahmet Haşim ve Yahya Kemal üzerine de birer biyografi eseri yazmış; romanlarında, anılarında, denemelerinde ve eleştiri yazılarında da bahse değer gördüğü şairlere sıklıkla yer vermiştir.

Hisar'a göre şiir bir nevi hades, ilim ve ihtisas meselesidir ve kolay anlaşılabilir. Şiir, arılar hükmündeki şairlerin balı gibidir. İnce ve hafif bir ahenk meselesidir. İnsanların kalplerine uğrayan ilahî hislerdir. En büyük şair muharrir, en faydalı ve yüksek mevzulara dadanan ve konan değil, mevzusunu en iyi eleyen, tarayan, deşen, derinleştiren ve işleyen şairdir. Şairler, dünya ve hayat içinde bahar içine yayılmış arılar gibi muttasıl ararlar ve buldukları, topladıklarıyla bal yaparlar; onlar, hayatın günlük ve geçici adilikleri içinden daimî, ebedî güzellikleri sezip çıkararak ve yaşatan, Haşim'in tabiriyle sihirbazlardır. Şairler tezatları, aykırılıkları, arzuları, özlemleri ve kalplerinde çarpışan hisleri duyarlar; yahut bunları eserlerinde yaşatırlar:

“Şairler mantık ve muhakeme ile tahlil ve hüküm edenler değil, hadesleriyle, hassasiyetleriyle hisseden, lisanlarının ahenkleriyle ve musikileriyle ifade ve ihsan etmesini bilenlerdir.

Şairlerin âlemi birbirine hiç inanılmayacak bağlarla yeni bir tarzda bağlanmış olan ziyalar ve rayihalardan, aşk ve musikîden hasıl olma bir âlemdir ki semavî kuvvetlere tabi olarak döner.” (AHŞ: 119)

Abdülhak Şinasi Hisar'ın yazı hayatına atılırken yayımladığı ilk edebî ürünleri olan şiirleri 1918-1921 yılında arasında yayımlamıştır. Yazar, anılarında ilk şiir zevkini Servet-i Fünûn kuşağından aldığını belirtir. Hisar, ilk gençlik duygularına da yer verdiği ve 1934'te yayımlanmış olan “Madalyonlar: Yalılar” başlıklı yazısında, Boğaziçi'nde öğlenin olgun ve herkesi kendi ruhuna çeken sıcak ve ağır saatlerinden sonra, bir gül gibi açılan ikindinin asıl güzel, mavimtrak ve şairane saatlerinin geldiğini; o zamanlarda neden şiir, resim ve musiki ile uğraşmadığına acıdığını söyler. (BM: 134, 135)

Hisar'ın şiirlerinde öz şiir çabası sezilmekle birlikte henüz yerine oturmamış bazı hususlar dikkat çekmektedir. Bu hususlar Necip Fazıl'ın tabiriyle, ben buradayım, diye bağırarak cinsten kafiye ve rediflerin, acemilik hissi uyandıracak derece sesli ve baskın kullanılmış olmasıdır. Kanat olacakları yerde şiirlere âdeta ayak bağı olan bu kafiyeler şiirdeki anlam, duygu ve hayal güzelliklerini gölgeleyecek niteliktedir.

Zariç, Mahfuz, “Abdülhak Şinasi Hisar'ın Şairliği ve Şiirleri”, Hece, S. 209, s. 151-157.	Ankara 2014
--	------------------------

Hisar'ın şiirlerinde vezin konusunda ise ahenk yakalanan mısraların yanı sıra aruzun, hecenin veya serbest şiirin ritim unsurlarından çok uzak gözüken, aksayan mısralar göze çarpmaktadır.

Hisar'ın şiirlerindeki imge arayışları ondaki şair ruha işaret etmektedir. “Delice inleyen dünya” (Hazanda Kalbim), “yükselmek ve hülyalar avlamak isteyen ay” (Mehtabın Doğuşu), “güllerin kokuya dönüşen kanı” (Yalnız ve Mahzun Hazanın Gelişi), “dost eşyalar, teskin eden ud” (Hazanda Odam), “elveda diyen rüzgarlar” (Hazanın Vedâi), “sükût ‘içinde yanan şu’le” (Semanın Gülü), “bîtâb sular” (Mehtabın Yüzüşü) Abdülhak Şinasi'nin şiirlerindeki imgelerdir. Hisar'ın düzyazılarında da görüleceği gibi buradaki imgeler benzetme ve kişileştirmeye dayalı hayallerdir.

Hisar, şiir, eleştiri ve anı/deneme yazılarından sonra roman türüne yönelecektir. Hisar'ın şiir türünde karar kılmayıp ısrar etmesi bu tarihlerde şiir sahasında çağdaş Türk şiirinin iki büyük ismi Ahmet Haşim ve Yahya Kemal Beyatlı'nın yanı sıra onlardan farklı ve güçlü şiirlerle var olabilmenin zorluğunun etkili olduğu düşünülebilir.

Hisar'ın bu yıllarda yayımladığı şiirleri ile 1941'den sonra yayımlamaya başlayacağı romanları ve anı/denemeleri arasında tematik açıdan da bazı ilgiler bulunmaktadır. İleride kaleme alacağı yazılarında yer vereceği yalnızlık, hüznün, tabiat güzelliği ve aşk gibi konuları Hisar önce bu şiirlerinde izlemektedir.

Abdülhak Şinasi, biyografisini ilk kez kaleme alan isim Sermet Sami Uysal'a verdiği röportajda “(...) 1918'de bâzı şiirlerimi neşrettim. (...) Sonradan bir ikisini biraz değiştirdim. Onları hatırlayabiliyorum. Meselâ;” demekte ve aşağıdaki üç şiiri sıralamaktadır. Hisar'ın biyografisini kaleme alan isimlerden Necmettin Turinay da Hisar'ın hatıralarında, 1918'de neşrettiğini hatırladığını söylediği şiirlerine, zamanın dergilerini taramasına rağmen rastlayamadığını belirtir.

HAZANIN VEDÂİ

Bu yollarda, bu dağlarda çakan rüzgârlar

Bir geliyor, bir gidiyor, elvedâ diyor;

Denizlerden, semalardan akan rüzgârlar

Vedâ diyor, vedâ diyor, elvedâ diyor!

SEMANIN ADASI

Susulan, şaşılan öyle bir an ki

Sanılır kâinat bütün hülyâda.

Bir geniş hülyâda yüzüyor sanki;

Varılır yer midir bu altın ada?

HAZAN SONESİ

Başka dost, başka yar aranmaz derim,

*Ey hazan! yanımda olduğun zaman;
Gözümde gönlüme dolduğun zaman
İsteme başka söz, başka saz derim!*

*Ağlamak beyhude, geçti yaz derim,
Karşımda sararıp solduğun zaman;
Derdimle saçını yolduğun zaman,
Mâtemin ye'simden daha az derim!*

*Her tâli oluyor sonunda mağlûp,
Bir ölüm dersidir kanayan gurup,
Bense bir ölüden daha bakesim!*

*Ömrümden evvelce buluyor zeval,
Vaktiyle, güllerin açtığı mevsim,
Hayattan daha çok sevdiğim hayal!*

(akt. Uysal, 1961: 15, 16)

Sermet Sami Uysal “Abdülhak Şinasi Hisar” adlı monografisinde yazarın 1918’de yazıp daha sonra değiştirdiğini belirttiği aşağıdaki şiirlerine de yer verir:

SEMANIN GÜLÜ

*Hep sükût içinde yanan bu şûle
Dokunsak dağılır bir hazan gülü
Bîhude sessizce solsun mu böyle?*

YAZIN VE AŞKIN ÖLDÜĞÜ GECE

*Gurubu bu kanları,
Kanayan hicranları,
Bu sükût, bu ürperme,
Dökülen küller kime,
Çağlayan hazana mı,*

*Aşkımız sönmek diler,
Yıldızlar, bu kandiller
Bu öten bülbül neye?
Bu aşkın başına mı,
Size midir, bana mı?*

(akt. Uysal, 1961: 45, 46)

Hisar hakkında eser yayımlayan bir diğer isim Nesrin Tağızade Karaca “(Hisar) Paris’ten incelenmiş bir sanat zevki ve kültürüyle donanmış olarak döndükten ancak on yıl sonra, Mütâreke yıllarında biraz Ahmet Haşim, biraz Yahya Kemâl tesirinde yazdığı şiirlerini ‘Saatler ve Mevsimler’ başlığı altında yayınlamıştır.” dedikten sonra örnek olması bakımından Hisar’ın aşağıdaki şiirlerini aktarır:

YALNIZ VE MAHZUN HAZANIN GELİŞİ

*Yanımda hışırdadı
Sonbaharın kanadı..
Son güllerde bu kokan
Bahardan akan bir kan..
Yerlerde dallar ancak
Kırılmış bir oyuncak..
Ne bir adım, ne bir ses!
Yollardan ümidi kes!.
Ağaçlar hasta, mahzun
Hazan! Geliyor musun?..*

(akt. Karaca, 1998:14; “Yarım”, S.3, 27 Teşrinievvel 1357/1921: 11)

(HAZAN NEFESLERİ) HAZANDA KALBİM

*Rüzgârlar.. Karanlık.. Büyük bir gece..
İnliyor, uvuluyor dünya delice...
En korkunç inleyen yine Yarabbim,
Kalbim!..*

HAZANDA ODAM

*Hazanda gönlümce döşendi odam,
Eşyam:
Doğarken, yaşarken, ölürken de dost
Bir post.
Nefs-i derdimi teskine mev’ud
Bir ud!..*

(akt. Karaca, 1998:14,15; “Yarın”, S.4, 3 Teşrinisâni 1337/1921: 5)

(AY ŞİİRLERİ)
MEHTÂBIN DOĞUŞU

*Bu ay ki yükselmek istiyor bizden
Yavaşça ediyor dağlara vedâ,
Hülyalar avlamak için denizden
Seriyor sulara altından bir ağ...*

MEHTÂBIN YÜZÜŞÜ

*İpekli, lerzişli, lâcivert, bîtâb
Bu sular ne kadar güzel yarabbi!
Suların içinde yüzen bu mehtâb
Ruhumun içinde yüzüyor gibi!..*

SEMANIN GÜLÜ

*İlâhi! Semânın hani bülbülü?
Hep sükût içinde yanan bu şu'le
Dokunsan dağılır bir hazan gülü,
Beyhûde açsın da solsun mu böyle?..*

(akt. Karaca, 1998: 15, 16; “Yarın”, S. 7, 24 Teşrinisâni 1337/1921: 3)

Hisar'ın Roman Teorisinin Poetik Değeri Üzerine Notlar

Abdülhak Şinasi'nin “Kitaplar ve Muharrirler III” adlı eserinde yer verilen ilk yazı “Edebiyatta Roman” bir teorik inceleme yazısıdır ve 1943'te “Ulus” gazetesinin Güzel Sanatlar Sayfası Özel Sayısında yayımlanmıştır.

Bu yazı, Hisar'ın roman dünyasına girmek, onun avangart yönünü görmek; nesrinin üslûp dehasını tatmak, sanat, edebiyat, roman hakkındaki düşüncelerini ve *Fahim Bey ve Biz* romanı ile *Boğaziçi Mehtapları* adlı anı/denemelerini anlamak üzere, merak edilebilecek sorulara cevaplar niteliğindeki derinlikli ve kapsamlı bir manifestodur.

Hisar'ın “Edebiyatta Roman” başlıklı yazısı, Ahmet Haşim'in önce “Dergâh”ta (1922) sonra “Piyale”nin girişinde yayınlanan “Şiirde Mânâ” (1926), “Şiirde Mânâ ve Vuzuh” veya “Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar” adlarıyla bilinen ve şairin güncel tartışmalara bir cevap olarak kaleme aldığı poetikasıyla birçok yönden benzerlikler göstermektedir.

Öncelikle “Edebiyatta Roman” da bir savunma yazısıdır. Hisar'ın “Fahim

Zariç, Mahfuz, “Abdülhak Şinasi Hisar'ın Şairliği ve Şiirleri”, Hece, S. 209, s. 151-157.	Ankara 2014
--	----------------

Bey ve Biz” romanı üzerine yapılan değerlendirmeler ve romanın türü üzerinde yapılan tartışmalar sonrasında yayımlanmış bir tür cevaptır. Yazının yayımlanma amacı ve iç düzeninde de Haşim’in poetikasıyla bazı benzerlikler bulunmaktadır. Hisar, bu yazıyı kendi roman teorisini izah ve ilan tarzında kaleme almıştır. Haşim’in poetikasında “şiirde mânâ ve vuzuh” konuları, Hisar’ın teorik incelemesinde ise “romanda sınır ve üslûp” konuları tartışılmıştır. İki isim de yazar duruşlarıyla tartışmanın sanat cephesinde yer almışlardır ve ileri sürdükleri düşüncelerinde, ortaya koydukları eserlerinde telkinden ziyade sanatlarının hissettirme, okuyucuya yakalama gücüne yaslanmışlardır. Haşim yazısıyla hem şiirini hem de şiir anlayışını savunmuş ve aynı zamanda şiirin nasıl okunmasını arzuladığını ortaya koymuştur. Hisar da kendi eserinin ne olmadığını, bazı edebî türleri tek tek sayarak anlatmıştır. Vakasızlığı kendi roman anlayışının merkezine oturtmuş, gelenekten kopmamayı önererek roman sanatında her türlü yeniliğe kapı aralamıştır. Her iki isim de popüler ucuzluklara sırt çevirmiştir. Ahmet Haşim, anlamı araştırmak için şiir deşmeyi, eti için bülbül öldürmeye benzetirken (Haşim, 2005: 17) Abdülhak Şinasi, roman türüne kendilerince sınırlar çizen ve romanı başı, ortası ve sonu olan hikâye etmek olarak sınırlayanların tavrını, leyleğin gagasını ve ayaklarını kesip, “Hah, işte şimdi kuşa benzedin” diyen Nasrettin Hoca’nın davranışına benzetir. Her iki isim de nitelikli okura seslenir, edebî eserlerde üslubun yanında bir de dil güzelliğinin önemine vurgu yapar. (KM III: 41)

Hisar’ın Şiir Antolojisi ve Divan Şiiri Savunması: “Aşk İmiş Her Ne Vâr Bu Âlemde”

Hisar, 1955’te yayımlanan “Aşk İmiş Her Ne Vâr Bu Âlemde” adlı antolojisinin önsözünde bir yandan Divan şiirinin övgüsünü yaparken bir yandan da bu şiirin kritiğini yapar. Eski şiir anlayışının inceliklerini, güzelliklerini ve üstünlüğünü öne çıkarır; bu şiirin klasik, evrensel ve insanî olduğunu; salt basmakalıplar olmayıp iddialı işçilik ürünleri olduğunu; büyük bir sabrın sonucu soyutlamaya dayalı ve kemal arayışının iddialı ürünleri olduğunu vurgular. Şairlerin yazma hâllerine, üslûp ve tekniklerine değinen Hisar, birbirine benzer bir bütünlük arz eden Divan şiirlerin hususî yönlerinin de bulunduğunu belirtir.

Abdülhak Şinasi, edebiyatımızın bir has bahçesi olarak gördüğü Divan şiirini bir iklim, bir derin duyuş olarak niteler. Bu şiiri acele ve ihmal ile değil dikkat ve itina ile okumayı önerir. “Bu zamanların şairleri hayatın gündelik icaplarının değil, bütün zamanlara ait beşerî hislerin, aşkların kâtipleri olur ve mısraları da, birer darbimesel gibi nesilden nesile geçerek duyulur.” diyen Hisar, Divan edebiyatında klasik olma, evrenseli yakalama, geleceğe dönük olma ve yazı ile ölümsüzlüğe ulaşma durumlarına dikkat çeker. (AİH: 7)

Hisar, Divan şiirinde işlenen aşk konusunun üç niteliğine vurgu yapar: Divan şiirindeki aşkın “görenekleri”, “muayyen mazmunları” ve “cevaz verilmiş mevzuları” bulunmaktadır. (AİH: 8) Hisar, beş asırlık Divan şiirinin aşk bahsine bakıldığında o kelimeler ve ifadelerin “bir edebiyat tarihi dersi vermiş, bir edebiyat hulâsası yapmış gibi” olacağını söyler. Divan şairleri bazen cezbe bazen iman bazen buhran bazen

Zariç, Mahfuz, “Abdülhak Şinasi Hisar'ın Şairliği ve Şiirleri”, Hece, S. 209, s. 151-157.	Ankara 2014
--	------------------------

saadet de bazen felaket içindedirler. O şairlerin dilleri “üslûblaşmış”tır; hissettikleri aşklar o kadar güçlüdür ki bazen tabiatı bile değiştirir.

Fuzulî, Nedîm, Nâilî-i Kadîm, Avnî Bey'in şiir sanatlarını birkaç mısra ile izah etmeye çalışan Hisar, kudemâ dediği Divan şairlerinin klasik zevkimizi oluşturduklarını; sevdalarının “yalnız öz mısralardan ibaret birer mısra ve beyit müntehabatı” olduğunu; kendisinin de bu antolojide sadece “aşka ve onun akrabası hislere dair” ve yalnız aruz vezniyle yazılmış mısralara yer verdiğini; bu mısraların ebediyet için söylenmiş olduklarını söyler. Hisar, seçtiği bu mısralara önem atfetmesinin, bunların geleceğe dönük âdeta birer dünya sanatçısı sayılması gereken şairlerin seçkin eserleri olmasından kaynaklandığını söyler. Bu seçkinin, gençliğinden beri tesadüfen okumuş, beğenmiş, sevmiş ve kaydetmiş olduğu mısralardan oluştuğunu kaydeder. Hisar, son söz olarak Yahya Kemal'in “Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sedâ imiş!..” mısrasını “şiir lisanının her türlü ilme yabancı ve bambaşka sihriyle şuurumuza yerleşmiş” şiirine örnek olmak üzere aktarır. (AİH: 8-12)

Kaynaklar

Ahmet Haşim, “**Piyale**”, YKY, İstanbul, 2005.

Hisar, Abdülhak Şinasi, “**Ahmet Hâşim: Şiiri ve Hayatı**”, YKY, İstanbul, 2006.

Hisar, Abdülhak Şinasi, “**Aşk İmiş Her Ne Var Âlemde**”, YKY, İstanbul, 2006.

Hisar, Abdülhak Şinasi, “**Boğaziçi Mehtapları**”, 5. Baskı, YKY, İstanbul, 2010.

Hisar, Abdülhak Şinasi, “**Kitaplar ve Muharrirler III**”, (Yayına hzl. Necmettin Turinay), YKY, İstanbul, 2009.

Karaca, Nesrin, Tağızade, “**Abdülhak Şinasi Hisar'ın Eserlerinde Geçmiş Zaman ve İstanbul**”, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998.

Turinay Necmettin, “**Abdülhak Şinasi Hisar**”, MEB Yayınları, İstanbul, 1993. Uysal, Sermet Sami, “**Abdülhak Şinasi Hisar**”, Sermet Matbaası, İstanbul, 1961.